ČNM, CXVI, 2, 204-207, 1947, Praha.

ROZŠÍŘENÍ PLŽE CLAUSILIA PUMILA C. PF. V ČECHÁCH

Ačkoli *Clausilia pumila* C. PF. je na území Čech poměrně hojným plžem, přece se do naší malakozoologické literatury dostala poměrně pozdě: ULIČNÝ ji uvádí teprve v dodatcích z několika málo míst;[1] později byla tato *Clausilia* sbírána na různých místech Čech,[2] zvl. východních, ale celkové její rozšíření je známo jen velmi nedokonale. Sám jsem se zabýval studiem rozšíření tohoto druhu ve středních Čechách, zvláště v širší oblasti Brd, kde jsem soustavně sledoval jeho výskyty. Kromě toho jsem zjistil jednotlivá stanoviště v Polabí, Českém Středohoří, Ještědském pohoří a v Pošumaví.

Ve středních Čechách je *Clausilia pumila* C. PF. nejhojnější v povodí dolní a střední Berounky. Její stanoviště jsou soustředěna v údolích Křivoklátska po obou březích této řeky; jednotlivé výskyty zasahují do povodí středního Kačáku, na Karlštejnsko, na Radeč, do Třemošenského pohoří a Hřebenů. Na základě studia četných stanovišť vysvítá, že *Cl. pumila* C. PF. je vlhkomilným druhem, který tvoří charakteristickou složku fauny vlhkých údolních porostů lužního rázu, hlavně olšových a jasanových. Žije tam ve společnosti těchto měkkýšů: *Cochlicopa lubrica* MÜLL., *Columella edentula* DRAP., *Iphigena ventricosa* DRAP., *Retinella pura* ALD. a *R. radiatula* ALDER, *Euconulus trochiformis* MTG., *Semilimax semilimax* FÉR., *Monacha umbrosa* C. PF., *Carychium minimum* MÜLL. Tyto údolní lokality se pohybují v průměrné výši kolem 200—350 m. *Clausilia pumila* C. PF.

[1] Několik nalezišť ve Středohoří mezi Ústím n. L. a Děčínem (Wiesner), Frant. Lázně (Lehmann), Pardubice (Košťál).

[2] Nížiny po obou stranách Železných hor a zřícenina Oheb (Culek), Bělohradsko (Hlaváč); již Čechy: Hluboká(?) a soutok Lomnice s Otavou (K. Táborský); Vlašim (Zd. Frankenberger); Hochtan u Havl. Brodu (J. Brabenec).

přichází na svých stanovištích obyčejně velmi pospolitě a většinou se zdržuje v trávě u paty kmenů; na kmeny samotné však stoupe i za deštivého počasí jen málokdy. Výjimečně nacházíme tento druh i mnohem výše v montánním pásmu: jsou to jednak polohy kolem 500 m, na př. Vysoký vrch u Unhoště nebo Věrovka u Kublova, kde *Clausilia pumila* C. Pf. žije dosti hojně ve velmi vlhkých buližníkových ssutích, pokrytých tlejícím listím, větvemi a bujnými porosty kopřiv. V menším množství jsem ji však sbíral ještě výše — jsou to stanoviště: Vlastec u Skryjí, kde žije roztroušeně na vlhkých místech pod vrcholovými skalkami asi 600 m vysoko a Radeč u Rokycan, kde jsem ji nalezl ve vlhkém listnatém porostu na severní straně ve výši 700 m! Radečské naleziště je doposud nejvyšší zjištěný výskyt v Brdech. Jiného typu jsou velmi silné populace *Cl. pumila* C. Pf. u Padrtě na západním břehu horního rybníka, kde sice také tento plž žije ve výši nad 600 m, ale ve vlhkém jasanovém porostu na rovině, který vcelku silně připomíná údolní porosty Křivoklátska. V Hřebenech jsou roztroušená naleziště v údolích některých potoků směřujících k Berounce, pokud jsou v nich ovšem vyvinuty již zmíněné vlhké olšiny. Na Karlštejnsku žije *Clausilia pumila* C. Pf. na několika příhodných místech na dně vlhkých stinných údolí. Několik výskytů leží též ve středním Povltaví, zvláště v okolí Štěchovic. Všechna tato uvedená naleziště spadají do Brdské oblasti, v níž, celkově vzato, je *Clausilia pumila* C. Pf. třetím nejhojnějším zástupcem čeledi *Clausiliidae* — hned po druzích *Laciniaria biplicata* Mtg. a *Cochlodina laminata* Mtg. Ojedinělé naleziště v Posázaví je Hláska u Senohrab, odkud byla tato Clausilie Jandečkou mylně udána jako *Clausilia dubia* Drap.

Jiná oblast výskytu tohoto druhu je komplex polabských lužních lesů mezi Neratovicemi a Mělníkem, kde žije *Clausilia pumila* C. Pf. místy velmi hojně.

Velmi zajímavé je rozšíření tohoto plže v Českém Středohoří, odkud byla *Cl. pumila* C. Pf. udána již Wiesnerem z poměrně četných nalezišť v severním díle tohoto pohoří, zvláště z okolí Ústí n. Labem. Sám jsem ji sbíral i v jižním díle Středohoří v okolí Lovosic, kde žije dosti hojně nejen v olšinách Oparnského údolí, nýbrž sahá i velmi vysoko ve svahových lesích jednotlivých hor: Kletečná — vlhké znělcové ssutě na severní straně vrcholu, lipami porostlé, ve výši téměř 700 m; na Milešovce dosahuje na obdobných stanovištích výšky skoro 800 m, což je nejvyšší, doposud zjištěné stanoviště v Čechách.

V Ještědském pohoří žije *Cl. pumila* C. Pf. na několika místech v okolí Rokytnice a Hamrštejnu v údolních porostech, kdežto v již. Čechách — v Pošumaví u Netolic stoupe zase poměrně vysoko (až přes 600 m). Zde však má tento její vysoko položený biotop značně odlišný charakter: jsou to lískové porosty na kamenných hrázích a haldách mezi vlhkými svahovými lukami. Tato poloha je na rozdíl od všech předešlých velmi volná a otevřená. Ostatní naleziště udávaná

v literatuře mají velkou většinou charakter lužních lesů, jak jsem popsal z Křivoklátska nebo z Polabí.

Zvláštní je, že tomuto druhu byla dosud věnována tak malá pozornost, ačkoli je poměrně značně rozšířený a tvoří důležitou složku naší měkkýší fauny. Lze to velmi pravděpodobně vysvětlit tím, že lužní a vůbec údolní biotopy byly staršími sběrateli značně opomíjeny: nejen *Cl. pumila* C. PF., ale i jiné prvky těchto biotopů jako *Vertigo substriata* JFR., *Columella edentula* DRAP., *Retinella pura* ALDER, *Semilimax semilimax* FÉR., *Phenacolimax diaphanus* DRAP., *Monacha umbrosa* C. PF. atd. jsou ve skutečnosti mnohem hojnější a rozšířenější než se původně předpokládalo a obyčejně ještě předpokládá. *Clausilia pumila* C. PF., jak jsem zjistil v materiálech Národního musea, byla kromě toho často zaměňována s druhem *Cl. dubia* DRAP., který se jí podobá velikostí, ale žije na stanovištích naprosto odlišného typu. Oba druhy lze na první pohled snadno rozeznat podle rýhování, které je u *Clausilia pumila* C. PF. daleko hrubší a postrádá spirální linie, které jsou u *Cl. dubia* DRAP. nápadně vyvinuty.

Souhrnně můžeme druh *Clausilia pumila* C. PF. charakterisovat jako významný prvek vlhkých údolních porostů, zvláště olšových a jasanových, v nižších polohách (pod 400 m), který místy výjimečně stoupá i do svahových porostů na vlhkých ssutích až do 800 m. Přitom však zůstává *Cl. pumila* C. PF. úplně cizí lesním formacím bukojedlovým nebo dokonce smrkovým. Rozšířením zeměpisným je to element východo- a středoevropský s hlavním výskytem v rovinách a údolích. O jeho ostatním výskytu v ČSR víme jen velmi málo a přesné údaje z Moravy a Slovenska by byly velmi žádoucí.

Na konci připojuji jako doklad seznam stanovišť, kde jsem tento druh osobně sbíral; stanoviště jsou rozdělena podle přirozených oblastí:

BRDSKÁ OBLAST

Křivoklátsko: a) severně Berounky — údolí Klíčavy mezi Klíčavou a Sv. Markétou, úd. Lánského potoka a jeho přítoků od Ploskovské myslivny a Šancí; údolí Vůznice a jejího přítoku od Tesařky, úd. východně Nové Huti; v povodí Kačáku: Vysoký vrch u Unhoště, údolí Chýňavského potoka a Kačáku u Rejnova.

b) jižně Berounky — Radeč u Rokycan, olšiny na jižním úpatí Radče; údolí přítoku Zbirožského potoka od Kohoutova, Vlastec u Skryjí, Úpořské úd., pravý břeh Berounky proti Kněžské skále, úd. Žloukavy, skála Čerchov u Nižbora, údolí nad Nižborem, Stará Huť u Berouna, úd. Běštinského potoka, úd. pod Vranou skálou, úd. západně Jezevčí skály, údolí mezi Kublovem a Stroupínským mlýnem, Věrovka u Kublova. Celkem 25 nalezišť.

Karlštejnsko: údolí Karlické, Srbské a Svatoivanské, Očkov u Třebáně. Celkem 4 naleziště.

Brdy: a) Třemošenské pohoří: Padrť. b) Hřebeny: údolí nad Hostomicemi, údolí Nezabudického a Moklického potoka u Řevnic. Celkem 4 naleziště.

Střední Povltaví: údolí Zahořanské, úd. Kocáby a Svatojanské proudy u Štěchovic. Celkem 3 naleziště.

V Brdské oblasti je tedy doposud známo 36 nalezišť plže Cl. pumila C. Pf.

DŽBÁN

Pochvalov u Loun. Celkem 1 naleziště.

STŘEDNÍ POLABÍ

V komplexu luhů mezi Neratovicemi a Mělníkem: Libišský luh, luhy po obou březích Labe mezi Obříštvím a Úporem. Řepín a Zamachy jižně Mšena, Hrdlořezy u Ml. Boleslavi. Celkem 6 nalezišť.

ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

Oparnské údolí u Lovosic, Jezerka u Třebenic, východní úpatí Milešovky, Milešovka, Kletečná, mezi Pálčí a Milešovem, mezi Černčicemi a Milešovem, Lhota a Ostrý u Milešova, Steinberg (663 m) u Kostomlat, Lukov, údolí Bořislavky, Hrádek u Třebenic, Solanská hora, Vlastislav. Celkem 15 nalezišť.

JEŠTĚDSKÉ POHOŘÍ

Údolí Nisy u Hamrštejna, Rokytnice a údolí západně Rokytnice. Celkem 3 naleziště.

POŠUMAVÍ

Okolí Netolic: mezi rybníky Trinklovským a Stříbrným (neobyčejně hojně), Hrádeček u Hrbova, údolí Zlatého potoka nad Vitějovicemi, západní svah hřebene nad Lhenicemi (zde nad 600 m). Celkem 4 naleziště.

Ojedinělý výskyt ve středním Posázaví: Hláska u Senohrab.

Celkem jsem tedy sbíral druh *Clausilia pumila* C. Pf. na 66 stanovištích, takže, připočteme-li výskyty již dříve zjištěné, můžeme předpokládat s velkou pravděpodobností, že tento druh má v Čechách alespoň 80 zjištěných nalezišť, což jasně ukazuje jeho značné rozšíření.

RÉSUMÉ

La répartition géographique du gastéropode *Clausilia pumila* C. Pf. en Bohême.

L'auteur présente un résumé de la répartition de *Clausilia pumila* C. Pf. en Bohême: outre les localités déjà connues (les environs de Ústí sur Elbe, Františkovy Lázně, Pardubice, Bělohrad, les terrains bas des deux côtés de Železné hory et la ruine Oheb à Železné hory; en Bohême du sud: Hluboká, Vlašim) l'auteur a trouvé plus que 60 localités nouvelles, surtout en Bohême centrale dans la région de Brdy, où *Cl. pumila* C. Pf. vit le plus abondamment dans les environs de Křivoklát; ensuite en Bohême du nord à České Středohoří et Ještědské pohoří; dans le bassin de l'Elbe entre Neratovice et Mělník. En Bohême du sud *Cl. pumila* C. Pf. est assez abondante dans le promontoire de Šumava près de Netolice. Écologiquement *Clausilia pumila* C. Pf. est un élément caractéristique des bois humides de vallées. Pour la plupart elle vit dans les endroits situés sous 350 m d'altitude. Quelques localités sont exceptionellement situées beaucoup plus haut, par exemple: le sommet de Radeč à Brdy — 700 m, Milešovka à České Středohoří — 800 m.

Vojen Ložek